

Nr 606

Av herr Nyman m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.

(Lika lydande med motion nr 727 i Andra kammaren)

1957 års skolberedning har i målsättningen för den nya skolan sökt beakta såväl samhällets och näringslivets som den enskilde individens intressen. Den obligatoriska skolan måste utformas så, att den ger en tillräcklig grund för såväl fortsatt teoretisk och praktisk utbildning som direkt inträde i förvärvslivet. Vi anser, att skolberedningen i sina förslag, som nu framlagts i skolpropositionen nr 54, i stort sett har lyckats att vid skolans utformning realisera den uppställda målsättningen. Om samhället skall kunna genomföra en del av den målsättning, som skolan ställt upp, speciellt då det gäller att göra de teoretiska och praktiska utbildningsvägarna likvärdiga och att hjälpa eleverna med övergången från skola till arbetsliv på ett bättre sätt än den gamla skolan förmådde, så är det av största vikt, att en samverkan sker mellan samhället och näringslivet. Företagens synpunkter måste framför allt beaktas i de frågor, där anspråk ställs på företagens medverkan; särskilt gäller detta den praktiska yrkesorienteringen och den yrkesförberedande utbildningen. Näringslivets organisationer har i sina remissyttranden framhållit väsentliga synpunkter på dessa frågor, som ehuru de förtjänar största uppmärksamhet tyvärr ej beaktats i propositionen.

Den praktiska yrkesorienteringen har enligt skolberedningen utgjort en mycket uppskattad del av försöksskolans verksamhet. Erfarenheterna i pedagogiskt avseende liksom i fråga om elevernas yrkesmedvetande och yrkesinriktning anses enligt skolberedningen tala för att praktisk yrkesorientering göres obligatorisk för alla elever. Med hänsyn härtill föreslår departementschefen, att praktisk yrkesorientering under tre veckor skall ingå såsom ett obligatoriskt moment för alla elever i årskurs 8. Flertalet av näringslivets organisationer anför emellertid i sina remissyttranden, att de hittills vunna erfarenheterna icke talar för en obligatorisk praktisk yrkesorientering.

I remissyttrandena har bl. a. framförts följande argument. I en del regioner och branscher är det med hänsyn till näringslivets struktur närmast uteslutet att kunna anordna praktisk yrkesorientering av något egentligt värde för eleverna. Inom vissa tyngre industribranscher kan man ur arbe-

tarskyddssynpunkt icke bereda eleverna på detta åldersstadium tillfälle att på ett realistiskt sätt uppleva arbetsförhållandena inom företagen. Företagen har också framhållit, att betydande svårigheter varit förenade med att bereda ungdomarna en meningsfull sysselsättning. Elevernas val av arbetsplats synes i icke ringa mån ha skett efter andra bevekelsegrunder än önskan att erhålla orientering om olika yrken och därmed en vägledning vid yrkesvalet.

Som departementschefen framhåller har redan skolberedningen sagt sig vara medveten om att situationen i fråga om tillgång på praktikplatser kan bli allvarlig och svårigheter uppstå att bereda alla elever praktisk yrkesorientering i avsedd omfattning. Departementschefen anför vidare att om, trots vidtagna åtgärder, tillgången på praktikplatser blir otillräcklig, bör länskolnämnden även medge erforderliga avvikelser från läroplanens bestämmelser om den praktiska yrkesorienteringen. Dessa yttranden tyder på att departementschefen är tveksam om möjligheten att bereda alla elever praktikplatser. Även om behov av praktikplatser i full utsträckning inte kommer att finnas under 1960-talet, så är det dock fråga om att så småningom placera och med hjälp av särskilda instruktörer och handledare taga hand om en årsklass på ca 100 000 elever i företagen och på offentliga arbetsplatser, vilket blir både kostsamt och administrativt betungande. Utöver dessa anspråk om att placera ett så stort antal ungdomar tillkommer önskemålen om att bereda praktik för elever i och sökande till fackskolor och fackgymnasier m. fl. utbildningsanstalter. Inom näringslivet är man därför mycket tveksam om möjligheten att kunna medverka i sådan utsträckning som en obligatorisk praktisk yrkesorientering förutsätter. Flera av näringslivets organisationer har av dessa anledningar avstyrkt beredningens förslag om obligatorisk praktisk yrkesorientering.

I stället har man föreslagit att den allmänna teoretiska yrkesorienteringen skall förläggas till årskurs 8 och att, som ett komplement härtill, en praktisk yrkesorientering på frivillighetens grund skall lämnas i årskurs 9, då eleverna nått en högre grad av mognad och blivit mera inriktade på det förestående inträdet i arbetslivet.

Då vi i likhet med skolberedningen och departementschefen är av den uppfattningen att den teoretiska och praktiska yrkesorienteringen kommer att bli av värde för elevernas val av yrke anser vi det nödvändigt att yrkesorienteringen skall ges sådan utformning att de uppställda syftena kommer att tillgodoses. Ett villkor härför är uppenbarligen att utformningen av yrkesorienteringen blir sådan att myndigheterna kan räkna med näringslivets helhjärtade medverkan.

Med hänsyn till att departementschefen på flera punkter anmäler tveksamhet om möjligheterna att genomföra en obligatorisk yrkesorientering och till de allvarliga invändningar, som från näringslivets sida riktats mot

skolberedningens förslag, anser vi det befogat att låta det definitiva ställningstagandet till den teoretiska och praktiska yrkesorienteringens slutliga utformning anstå till dess ytterligare erfarenheter genom en försöksverksamhet vunnits om hur systemet praktiskt skall genomföras och tillämpas. Vi vill därför förorda, att skolöverstyrelsen får i uppdrag att noggrant följa yrkesorienteringens genomförande och i samarbete med berörda myndigheter och näringslivet insamla och sammanställa uppgifter om verksamheten. Därvid bör hänsyn också tagas till de pågående vetenskapliga undersökningarna beträffande elevernas yrkesönsknings och yrkesvalsmognad i syfte att klargöra den teoretiska resp. praktiska yrkesorienteringens inflytande på olika åldersnivåer. Med hänsyn till att man från näringslivets sida föreslagit, att den praktiska yrkesorienteringen skall förläggas till årskurs 9, då yrkesvalet är nära förestående, bör i likhet med vad vi föreslagit för årskurs 8 motsvarande försöksverksamhet även prövas med den praktiska yrkesorienteringen förlagd till årskurs 9.

I fråga om den förberedande yrkesutbildningen har departementschefen i likhet med skolberedningen förordat ett starkt begränsat antal skilda studievägar. De praktiskt inriktade linjerna föreslås bli fyra, alla med en brett upplagd grundutbildning, vilken inte siktar mot olika yrken utan mot breda sektorer av yrkes- och näringslivet. Motionärerna ansluter sig till denna princip men har vissa erinringar att göra mot 9 p och 9 mek.

Läroplanen för 9 p synes nämligen alltför vag och splittrad. Den består av en rad olika moment, hänförliga till skilda yrkesområden utan större inbördes sammanhang. Svårigheter kommer säkert att möta att skaffa kompetenta lärare för en utbildning av detta slag. Vi anser liksom departementschefen att förslaget till läroplan för 9 p bör överses och vill understryka nödvändigheten av att en sådan översyn snarast bör komma till stånd.

Den av skolberedningen föreslagna linjen 9 mek synes oss ha fått en alltför snäv inriktning mot det mekaniska området. Denna linje bör ha ett antal för alla elever gemensamma kärnämnen. Eleverna skall därutöver kunna välja mellan olika tillvalsämnen, avpassade efter yrkesområden med olika produktionsinriktning. Departementschefen har i propositionen anfört, att många remissinstanser varit kritiska mot linjeförslaget och förordar därför en viss överarbetning. Departementschefen har dock icke tillräckligt beaktat näringslivets synpunkter.

Vi vill starkt understryka behovet av att skolberedningens förslag till 9 mek utformas till en praktiskt inriktad industriell och hantverksteknisk linje, förslagsvis benämnd 9 ih. Denna linje bör i någon mån kunna varieras med hänsyn till det lokala näringslivets behov. En dylik utformning skulle säkerligen göra denna linje mera lockande för de flickor som önskar en förberedande utbildning för yrken inom industri och hantverk.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer vi,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla
om
att skolöverstyrelsen i samarbete med berörda myndig-
heter och näringslivets organisationer bemyndigas förän-
stalta en försöksverksamhet i praktisk yrkesorientering
efter de riktlinjer som föreslagits i motionen;
att läroplanen för 9 p omarbetas;
och att 9 mek ersättes av 9 ih.

Stockholm den 23 mars 1962

Sven Nyman

Stig Stefanson

Stig Gorthon

Jonas Nordenson

Yngve Holmberg